

Terasa

Zlínské literární tržnice

2

obsah

editorial 5

tvorba 9

Eva Eliášová	10
Vít Kolmačka	16
Hana Andronikova	20
Antonín Bajaja	28
Milan Libiger	36
Marek Jan Vilímek	44
Luděk Dufek	52
Jiří Dynka	64
Adéla Totková	72
Libor Ploček	80
Karel Markytán	88
Vlasta Redl	98
Josef Holcman	108
Pavel Preisner	116

Milí čtenáři,

za největší nevýhodu literárních sborníků lze považovat fakt, že o tvorbě autorů, z jejichž ukázek jsou sestaveny, podávají pouze částečný, někdy i velmi zavádějící a nepřesný obraz. Nabídku, kterou poskytuje cyklus sborníků Terasa Zlínské literární tržnice, proto chápeme jako ochutnávku, jejímž cílem je mapovat literární terén zlínského regionu. Máme samozřejmě zájem o to, aby náš výběr zaujal a nebyl pouhým odkládištěm vyřazeného materiálu. A doufáme, že nezklameme vnímavé a uspokojíme i ty náročné.

Terasu II věnujeme Evě Eliášové, která nás letos předčasně opustila. Je nám líto, že její literární odkaz zůstane nedokončený. Ukázalo se totiž, že tato autorka v poslední době vykročila od zpracovávání valašských pověstí, od tvorby zahleděné do minulosti, k próze vycházející ze současnosti, a to formou nejenom zábavnou, ale rovněž podnětně kritickou. Bohužel těch, kteří už nic nenapiší, přibývá. A moderní doba ovlivňuje skutečnost, že civilizační nemoci postihují i lidi, kteří teprve stojí na prahu svého rozletu. Hana Andronikova získala zcela oprávněně několik cen za své prózy a jistě by příznivce české literatury ještě mnohým příjemně překvapila. Další tvorby Hany Andronikovy se však již nedočkáme. Nyní tedy alespoň nahlížíme do spisovatelčiny pozůstalosti, abychom lépe pochopili, jak široký záběr měl její myšlenkový svět.

Ne všichni autoři se zabydleli v rodném kraji. Hlavní město naší republiky umělce vždy přitahovalo svým intenzivním kulturním životem, který na ně kromě jiného působí i jako zdroj inspirace. Těší nás, že Jiří Dynka a Libor Ploček, kteří si Prahu zvolili za místo svého trvalého pobytu, se neodcizili a k regionu se stále hrdě hlásí. Tím spíš, že tito dva básníci vykazují nevšední talent. Jiří Dynka byl letos nominován na cenu Magnesia Litera, a přestože mu nakonec unikla, nedá se pochybovat o tom, že na poli české poezie patří k jedněm z nejoriginálnějších tvůrců. Libor Ploček letos opustil post ředitele Radia Beat a vydal se cestou dobrodruha – rozhodl se pro dráhu cestovatele a fotografa. A podobně jako třeba u Rimbauda jeho první výprava vedla do Afriky. Doufejme,

že francouzského bohéma nenapodobí také v tom, že by přestal psát poezii.

Při přípravě druhé Terasy jsme se rozhodli začít pátrat i po nových talentech. Adéla Totková na sebe upozornila účastí v soutěži Perem studenta pořádané regionálním deníkem. Odesla si první cenu za povídku Království za selfie. Také její další literární pokusy dokazují, že se nejedná pouze o nahodilou zábavu. Totková je zkrátka velkým příslibem...

Překvapení pro nás uchystal Luděk Dufek. Tento prozaik, který se dosud prezentoval dvěma v podstatě zábavnými díly (novelou a románem), nás zaskočil mnohoznačnou, melancholickou povídkou, jejíž temná struna je blízká těm nejlepším ruským klasikům předminulého století. Bezchybně zdařilý příspěvek jsme očekávali od Antonína Bajaji – můžeme s uspokojením konstatovat, že nezklamal. Pozornost si zaslouží i poetické hledačství Milana Libigera a Marka Jana Vilímka.

Namísto novinářských útvarů, jejichž časová platnost je omezená, jsme oproti Terasě I, v níž byly také rozhovor a recenze, zvolili jinou cestu. Oslovili jsme Karla Markytána a Vlastu Redla, dva významné hudebníky, kteří jsou pevně spojeni se Zlínskem. Otiskujeme Markytánovy písňové texty a jsme přesvědčeni, že v písemné podobě vynikne jejich významové poselství. K Redlově povídce můžeme připojit pouze povzdech, že tento písničkář nemá na čtenější literární tvorbu čas.

Čtenář najde uvnitř čísla také svérázně humornou povídku Josefa Holcmana, která se dotýká spisovatelova údělu. Komu připadne bezútešná, toho ubezpečujeme, že je v ní naopak skrytý nezdolný optimismus. Terasu II uzavírají minibázně v próze zlínského výtvarníka a básníka Pavla Preisnera, které se vhodně doplňují s jeho kresbami, jež toto číslo sborníku doprovázejí.

Petr Otépka a Vít Kolmačka

Eva Eliášová (1958, Zlín – 2016, Zlín)

Vystudovala VUT v Brně, žila a pracovala ve Zlíně. Dětství prožila v malé vesničce Ublo poblíž Vizovic. Od mládí měla zájem o literaturu a o záznamy regionální lidové slovesnosti. Zaujaly ji vzpomínky jejího dědečka, který znal mnoho místních pohádek a pověstí, a začala je zaznamenávat. Pozornost soustředila i na širší oblasti Valašska, Lašska a luhačovického Zálesí, sbírala a zpracovávala staré rukopisné záznamy. Věnovala se také vlastní tvorbě (povídky, fejetony) a přispívala do časopisů i literárních sborníků. Vydala několik knih, mezi jinými *Pověsti z Vizovických hor: pověsti ze sbírek Františka Müllera* (1991), *O raráškoch: pohádky a vyprávěnky z Valašska* (1992), *Pověsti a vyprávěnky ze Zlínska* (1994), *Pohádky, pověsti a vyprávěnky z Valašska* (2002), *O kouzelných studánkách a zbojnických pokladech: pověsti a strašidelné povídky z okolí Luhačovic* (2007) a také *Pohádky a pověsti Jana Kobzáně* (2014).

Eva Eliášová

Milý Ježíšku!

Promiň, že tak škrábu. Jsem kocour. A neumím pravopis. Prý na tebe skoro všichni věří. Já taky. Ale na jiného, než velcí lidi nakukali malým. Kdybys byl mimino, co ani samo nechodí, jak bys mohl vláčet hory dárků? Ty musíš být velký chlap. Akorát že lidem se líbíš hlavně o Vánocích. To skřehotají o tobě koledy a dávají si pod stromky dárky. Taky jsem byl dárek. A rovnou jsem i dostal dárečky – krásný puntíkatý pelíšek z obchodu a moc kočičích hraček.

Myslíš si, že jsem nevděčný? Když mám na lidi pifku, že? No, poslechni si proč! Teď bydlím u Bábrletky. Oni jí tak říkají. Máu u ní svůj bejváček. Je to starý nákupní košík. Bábrletka upižlala jednu boční stranu. Přitom děsně nadávala. „Hergot, basomti terentete, už to musím dorazit, ať máš svoje bydlo, však si také tvor boží. Dám ti tam aj tapecírunk z toho plstnatého svetru, aby ti bylo teplo. Které bestyje neřádské tě mohly vyhodit.“

Předtím mne totiž vyrazili z auta na jedné veliké silnici. Jak jsou ty tlusté bílé pruhy. Jednak jsem nevěděl kudyma jít. Báal jsem se vylézt z těch pruhů. Při krčil jsem se mezi nima. Druhak jsem byl trochu potlučený. Třeták jsem byl hladný a promočený. Pršelo a byla děsná zima. Pak se přes cestu šourala ta Bábrletka. Všimla si mne. Dala mne do tašky. Cosi v ní strašně vonělo masem a teplýma žemlema. A já byl zblblý, mokrý a vyděšený. Tak jsem ani žádný sáček nerozdrápl. Donesla mne do bytu a zabalila do deky. Nalila mi do misky teplou polévku. Usnul jsem jak špalek. Vzbudilo mne vrzání. To jak pižlala ten košík. Pak mi dala krabici s pískem. Hned jsem věděl na co. Ani nemusela říkat: „Tu máš hajzlíček a běda, jestli se mi vyděláš na koberec.“ Ale já byl zvyklý čistotě. Nejsem totiž žádný včerejší troubela. Už jsem něco zažil. Ty první Vánoce mne sebrali mámě. To jsem byl tehdy ten dárek. Brečel jsem. Ale dali mi všechno supr. Prý abych netesknil. Lidi tam byli tito: velký, velká, menší a mimino. Tomu menšímu mne jakože donesl Ježíšek. Měl jsem se prímovně. Až

na to věčné cícání a tahání. Zrovna vždycky, když jsem si chtěl schrupnout. A ten menší, že se má o mne starat. Ale pak mi čím dál dýl nechával nevyměněný hajzlík. A už to šlo celé dolů kopcem. Jeli jsme do Ostravy. Velká pravila, že do Ikey. Oni nakoupili. No, a pak už mě nepustili do auta. Přespával jsem u té Ikey ve skladišti. Jiná velká tam jezdila s kýblem na kolečkách a s hadrama. Nosívala mi jídlo. Pak mne vzala do domku se zahrádkou. Bylo to zas báječné. Ale jenom pár dní. Přišla k nám malá. Přinesla papír. Říkali mu vysvědčení. A zas jsem se stal dárkem. Jenže! Ten její velký řekl: „Danajský dar.“ Nevím, co tím myslel. Občas mi dali najíst. Měli šopu. Tam jsem přespával. Pak venku začala zima a hnusné plískanice. Jedno ráno nakládali kufry, batohy a lyže. Vzali mě taky. Jeli jsme prý do Alp. Pak mne velký popadl a říká: „Tady za těma Jižníma Svahama ho vyšoupnem. Někdo ho jistě najde. A bude z něho dobrý gift na Vánoce.“

Ježíšku, já už nechci být dárek ani gift na Vánoce. Víš, Bábřetka pořád knutluje svetry na dlouhých tyčinkách. Že prý jsou to dárky těm malým, co k ní chodí. Prosím tě, pomoz jí je všecky doknutlovat do Vánoc. Ať nemusím být dárek já. Tvůj kocour Felix.

P.S. To jméno mi dala Bábřetka. A že jsem jich už měl! Ale tohle prý znamená šťastný. To teda teďka jsem a ještě víc budu, když mě nestrčí pod stromek.

Pan Moudrý

Pracovala jsem kdysi dávno, ještě před rekonstrukcí, ve 21. budově areálu Svit. Obuvnické firmy jely na plné obrátky. A na našem poschodí byl zaměstnán i pan Moudrý. Fakt měl tohle příjmení. Bydlel v jedné vesnici u Uherského Hradiště, kde jeho rodiče měli pěkný úrodný vinohrad. Tehdy

byla hlavní brána Svitů pevnost, kde ostrážitě hlídaly dvě vrátné, aby neproklouzla ani myš. A taky bylo PŘÍSNĚ ZAKÁZÁNO nosit do areálu Svit jakýkoliv alkohol. I zželelo se panu Moudrému těch chudáků na obuvnických a plastikářských dílnách, kteří tvrdě pracují bez oddechu a bez loku dobrého moku. Proto přinášel každý den velkou kostkovanou tašku plnou dvoulitrových PET lahví s dobrým vínem a nosil je rozprodávat na dílny. Jeho ceny byly mírné, víno dobré a žádané. Tak každý den prodal a částečně i rozdál nejméně dvacet litrů vína – do té jeho tašky pěkně vešlo deset dvoulitrových lahví, které mi párkrát ukazoval a nabízel. Jenže já byla trumberka – bála jsem se v pracovní době koupit a dát si do šuplíku láhev vína. Pouze jednu podmínku pan Moudrý měl: jeho PET láhve byly vratné. Tehdy totiž ještě u nás nebyla v obchodech žádná záplava balených vod a limonád. Pan Moudrý měl i sešitek, kam si zapisoval půjčování a vracení PET lahví. Přesně: kdo, kdy, kolik, ze které dílny.

Tohle dobro konal několik let. Až jednou se stalo, že byl ráno u zubaře a do hlavní brány vešel po desáté dopoledne. To už neproudily davy lidí, jako ráno před šestou a sedmou. A tak vrátná, taková starší řízná baba, která se notně nudila, zastavila pana Moudrého se slovy:

„Co to máte v té tašce?“

A on jí beze všech vytáček rozepnul zip tašky. Baba se optala:

„Co v tom je?“

„To je pro dělníky na osvěžení,“ odvětil moudře pan Moudrý.

Baba vytáhla jednu PET láhev, odšroubovala uzávěr a zděšeně vyjekla: „Však to je víno!“

„Vždyť jsem vám říkal, že nesu pro pracující osvěžení!“

„Ukažte občanku, já si vás zapíšu, dostanete pokutu, až se z toho poser... Možná vás váš vedoucí i vyhodí. A to víno hned odnese někam do úschovny, to za bránu nesmí!“

Pan Moudrý tedy odnesl víno do úschovny na autobusovém nádraží. Pak se vrátil na bránu. Baba už měla papíry s oznámením vypsané a telefonovala vedoucímu pana Moudrého.

„Tak si ty papíry vezte a běžte za svým vedoucím. Vás teda vyhazov nemine!“ řekla mu zlostně. „Soudruh vedoucí už si to s váma vyřídí!“

„Já vím, paní vrátná, já vím, však on si to víno taky brával.“

Baba zkameněla. „Vy si ze mě děláte srandu nebo co?! Děláte to nejhorší, co je tady zakázané.“

Pak se trochu ustrnula a povídá: „No, že jsme vás chytli poprvní, možná se z toho dostanete.“

Pan Moudrý jí s láskyplným pohledem rozšafně povídá: „A víte, paní vrátná, co je na tom nejhorší?“

„Nó, co teda?“

„Úplně nejhorší je to, že to není vůbec poprvé! Víte, mám na to aj sešitek!“

Zapřísahané peníze

Suchý Jaš, Jendrek Cajka a Jan Stolica z Jablunkova chodili spolu po zboží. Když měli už hodně peněz naloupených, odebrali si z nich část na živobytí a ostatní chtěli zakopat.

Zakopávali je společně a přísahali si, že společně je i vykopou, někdy později, až se trochu zapomene na jejich lotroviny a až je přestanou moravští, slovenští a polští žandárové na Jablunkovsku hledat. Jablunkov leží totiž na hranicích těch tří zemí.

Přísahu pak zakončili takovouto výstrahou: „Který z nás přísahu nedodrží, nech oslepne!“

Jenže Suchý Jaš byl chamtivý, i vzal ty zapřísahané peníze a zakopal je na jiné místo, pod jedličku.

Ostatní dva zbojníci, Jendrek Cajka a Jan Stolica, je dlouho marně hledali.

Až za dlouhý čas si jedenkrát přesně na tom místě chtěli pastýři vyhloubit studánku. Když odkryli trávu a trochu hlíny, uviděli hliněný hrnec. Otevřeli jej a našli ty zbojnické peníze.

Hybaj s nimi do města! I na studánku hned zapomněli a ovečky běžely zmateně za nimi.

Ale Suchý Jaš dopadl moc zle. Za to, že přísahu nedodržel, oslepl. Sedával pak před chalupou a obracel tvář ke slunci, aby mu zahřálo oči, které neviděly. Jendrek Cajka chodíval za ním a takto k němu hovořival: „Sedíš, Jaš, sedíš? No sed, pěkně sed, když ti peníze byly milejší než oči.“

Pták nesl snítku, přeletěl léto...

...a nebudou zapomenuty chvíle s Evou Eliášovou, s naší zlínskou spisovatelkou, sběratelkou „vzácných lučních bylin“, jak o její tvorbě po autorském přednesu již v roce 1986 prohlásil básník Josef Suchý. Jejímu dílu fandili Ludvík Kundera, Ludvík Štěpán, Jiřina Salaquardová a další spisovatelé. To jsme se již léta setkávali na literárních brífincích u Brna, v Luhačovicích a v Kunštátě jako mladí autoři. Její spisovatelský a sběratelský počin je vskutku nezastupitelný. Autorčino přetavení dávných lidových příběhů pro dnešní čtenáře na notu nářečí a humoru, který má i bajkový nádech, to nelze jen tak docenit. Eva nám bude chybět. Kdo bude pokračovat v jejím nakročení a hledání? Vynesla na čtenářské světlo to, co v lidových pověstech a zkazkách zděděných z minulosti luhačovického Zálesí a Vizovicka zasypal neúprosný čas. Evě Eliášové jsme vděční jak za její dílo, tak i za naplněnou snahu uchovat hodnoty zanikajícího lidového vyprávění a pohádkových příběhů, které přiblížila i v tradičním místním venkovském nářečí.

(červenec 2016, Vít Kolmačka)